

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 3^{ΗΣ} ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1981

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ

Εἶναι πολὺ τιμητικὸ γιὰ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸ ὅτι συγκαταλέγονται στὰ μέλη τῆς ἑνας ἑταῖρος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ὁ Πρόεδρος κ. Κ. Τσάτσος, καὶ δύο μέλη τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, οἱ κ. κ. Διονύσιος Ζακωθηνὸς Ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν *Inscriptions et Belles Lettres* καὶ Ἰωάννης Παπᾶς Ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν *Καλῶν Τεχνῶν*. Οἱ ἀγαπητοὶ συνάδελφοί μου θὰ ἦσαν καὶ οἱ ἀρμόδιοι νὰ μιλήσουν γιὰ τὴν Ἱστορία τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ εὐαρεστήθηκα ν' ἀνταποκριθοῦν στὴν παράκλησή μου νὰ μοῦ ἐπιτρέψουν νὰ ἀναλάβω ἐγὼ αὐτὴν τὴν παρουσίαση, καὶ τοὺς εὐχαριστῶ θερμᾶ.

Ὑστερ' ἀπὸ τὴν Πλατωνικὴ Ἀκαδημία καὶ τοὺς διαδόχους τοῦ μεγάλου ἰδρυτοῦ τῆς, τὸν Σπεύσιππο καὶ τὸν Ξενοκράτη, ὁ Ἀρχέλαος (316 - 241) ὀδήγησε σὲ πολεμικὴ διαστροφὴ τὸν Πλατωνικὸ σκοπὸ μὲ διαδόχους του τοὺς Καρνεάδες.

Ἡ καθαρὰ διαλεκτικὴ μέθοδος τοῦ Πλάτωνα, ὡστόσο, ἐπέζησε 9 αἰῶνες (στὸ ἀναμεταξὺ ὁ Κικέρων (106 - 43 π.Χ.) ὀνόμασε τὴν ἑλληνικὴν τὴν Ἀκαδημία) μέχρι τὸν 6ο αἰῶνα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ὅπου διαλύθηκαν οἱ πνευματικὲς συγκεντρώσεις στὰ 529 μ.Χ. καὶ ἐξοντώθηκαν «πάντες οἱ νοσοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν μανίαν».

Στὰ 722 ὁ Καρλομάγνος ἐγκαινίασε κάποια Ἀκαδημία, μὲ διδαχτικὸ περισσότερο χαρακτήρα, καὶ στὸν 9ο αἰῶνα (842) ὁ Φωκᾶς Βάρδας ὀργάνωσε στὴν Βασιλεύουσα παρόμοιες συγκεντρώσεις μὲ κύριον προορισμὸ τὴν ποιητικὴ. Ἀκο-

λούθησε σημαντικός Ἀκαδημαϊκὸς ὄργανος στὴν Κρήτη, τὴν Νότια Γαλλία καὶ τὴν Ἰταλία. Ἀκολούθησε ἐπίσης ἡ ἴδρυση κάποιας Ἀκαδημίας *Guy Coral* ἀπὸ τοὺς τροβαδούρους γύρω στὸν ἸΔ' αἰώνα. Ἔτσι δημιουργεῖται ἡ Ἀκαδημία *Rontaniāna* στὰ 1433 στὴν Νεάπολη καὶ ὁ Κόσμος τῶν *Μεδίκων* ἰδρύει στὴ Φλωρεντία τὴν «Πλατωνικὴ Ἀκαδημία» του, ποὺ μεταφέρθηκε ἀπὸ τὸ γυιό του *Λορέντζο* (1469 - 1492) γύρω στὰ 1490 στὸ *Φιέζολε*, σὰν Πλατωνικὴ διαλεκτικὴ ἀπομίμηση. Στὰ 1500 σταθεροποιεῖται περίπου ὁ θεσμὸς καὶ γεμίζει μιμητὲς στὴν Ἰταλία.

Τὶς πολλὲς Ἰταλικὲς Ἀκαδημίες ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ μὴ μνημονεύσω λεπτομερειακὰ πρὶν φθάσω στὴ γέννηση τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας μὲ τὴν ιδιόρρυθμη ἰδρυτικὴ ἱστορία της. Στὸ Παρίσι δηλαδὴ μερικοὶ φίλοι μὲ πνευματικὲς ιδιότητες καὶ φιλοδοξίες συνήθιζαν νὰ συναντιοῦνται περιοδικὰ στὰ σπίτια τῶν μελῶν τῆς φιλικῆς αὐτῆς συντροφιάς. Ὁ πανίσχυρος καὶ πονηρὸς *Richelieu* (1585 - 1642) ὑποπιτεύεται πολιτικὰ ἀνατρεπτικὰ ἐλατήρια. Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐξουδετερώσει τέτοιες ἐνδεχόμενες ἐνέργειες, σκέφτηκε ἐξυπνότατα, ἀντὶ νὰ τὶς ἀπαγορεύσει, νὰ καταστήσει ἐπίσημες τὶς πνευματικὲς συναντήσεις, ἰδρύνοντας ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω στὰ 1635 τὴν Γαλλικὴ Ἀκαδημία μὲ τὴν ἐπίσημη Βασιλικὴ σφραγίδα. Δὲν θὰ ἀναφερθῶ ἐπίσης στὴν ἴδρυση τῶν πολλῶν Ἀκαδημιῶν ποὺ ἀκολούθησαν σὲ ὅλες τὶς πολιτισμένες χῶρες παρὰ μόνον συνοπτικὰ σημειῶνω πὼς στὰ 1603 εἶχε ἰδρυθεῖ στὴ Ρώμη ἡ Ἀκαδημία *Dei Lincei* καὶ ἀργότερα στὰ 1640 ἡ Βασιλικὴ Ἀκαδημία τοῦ Λονδίνου, στὰ 1652 ἡ *Leopoldina* τῆς *Halle* γιὰ τὶς θετικὲς ἐπιστῆμες, στὰ 1700 ἡ Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου ἀπὸ τὸν *Leibnitz*, στὰ 1759 ἡ Ἀκαδημία τοῦ Μονάχου, στὰ 1816 τῆς Λειψίας, στὰ 1847 τῆς Βιέννης καὶ ἄλλες πολλὲς Ἀκαδημίες στὸν 18ο καὶ 19ο αἰώνα.

Αὐτὸ τὸ προοίμιο τὸ θεώρησα ἴσως χρήσιμο πρὶν ἀσχοληθῶ πὺδ λεπτομερειακὰ μὲ τὴν ἱστορία τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας γύρω στὴ γέννησή της, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ ἔχει συγγράφει ὁ *Pellisson* (1624 - 1693) στὰ 1652 καὶ κυκλοφόρησε ἕνα χρόνον ἀργότερα. Ἔτσι ὁ *Pellisson*, ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων καὶ συγγραφέας, μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὁ πρῶτος ποὺ ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία καὶ τὴν ἱστορία της. Στρηίχτηκε στὰ πρακτικὰ τῶν συζητήσεων γραμμένα ἀπὸ τὸν *Comgard* (1603 - 1675), ὅταν αὐτὸς ἄδικα φυλακίστηκε στὴ Βασιλίη σὰν ὑποπτος ἀνατρεπτικῶν σχεδίων κατὰ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ἸΔ'. Τὰ πρῶτα ὅμως πρακτικὰ ἐξαφανίστηκαν καὶ χάθηκαν καὶ τὰ παλαιότερα, ὥστε οἱ ἡμερομηνίες δὲν εἶναι ἀπόλυτα ἐξακριβωμένες γιὰ τὴν ἀρχὴ τῶν συναντήσεων. Ὁ διαπρεπὴς Γάλλος συγγραφέας *Emil Henriot* (1889 - 1961) ἐπιχείρησε στὶς μέρες μας νὰ συγκεντρώσει ὅ,τι ὑπάρχει σχετικὸ καὶ μᾶς πληροφοροεῖ πὼς τὸν 16ο αἰώνα δύο φορὲς εἶχε

ἐπιχειρηθεῖ στὸ Παρίσι ἡ μονιμοποίηση συναντήσεων πνευματικῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι στὰ 1567 συναντήθηκαν μερικοὶ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων μετὰ ἀνάμεσά τους τὸν Ronsard (1524 - 1585) καὶ τὸν ἴδιο τὸν βασιλιὰ Κάρολο τὸν 9ο (1550 - 1574). Σκοπὸς τῶν συναντήσεων ἦταν ἡ ἀπαγγελία πρωτότυπων ποιημάτων ἐμπρὸς σὲ προσκαλεσμένο ἀκροατήριον.

Μὲ τὸ θάνατο τοῦ βασιλιᾶ Καρόλου ἡ πρώτη Ἀκαδημία διαλύθηκε στὴ γέννησί της, ἀλλὰ γιὰ νὰ ξαναφωτρώσει στὰ 1576 μετὰ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Pitrac, φίλου τοῦ νέου βασιλιᾶ πὸν κατόρθωσε νὰ πείσει τὸν Ἑρρίκο τὸν Γ' νὰ συγκεντρώσει στὸ Λουβρο τὴν λεγόμενη («Ἀνακτορική» Ἀκαδημία) μετὰ ἐπίσημα πρακτικά. Βρέθηκαν πάλι ἐκεῖ ὁ γερασμένος Ronsard, ὁ D'Aubigné (1552 - 1630), καθηγητὲς πανεπιστημίου, δικηγόροι, δικαστὲς καὶ κληρικοὶ ἀκόμα καὶ γιατροὶ σὰν τὸν διάσημο χειρουργὸ Androise Paré, καὶ τέλος καὶ εὐγενεῖς, κόμητες καὶ Δοῦκες. Κόριο μέλημα ἦταν ἡ συζήτηση γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν ποίηση νὰ γίνεται μετὰ ἐπιμελημένη καὶ κομψὴ ἐγγλωττία, πὸν λάμπρυνε ἄλλωστε τὸν 17ο καὶ 18ο αἰῶνα τῆς Γαλλίας. Ἀλλὰ καὶ ἡ («Ἀνακτορική» Ἀκαδημία) διαλύθηκε ὕστερα ἀπὸ λίγο, ὥστε ὅσοι κατοικοῦσαν διάσπαρτα σὲ συνοικίαι τοῦ Παρισιοῦ ἀπομακρυσμένες, σκέφτηκαν γιὰ πολλοὺς λόγους νὰ συγκεντρῶνται περιοδικὰ στὰ σπίτια τους χωρὶς ἐπισημότητα καὶ καμιὰ σκέψη γιὰ τὴν ἴδρυσή τῆς Ἀκαδημίας. Ἡ πονηριὰ τοῦ Richelieu πὸν ἀνάφερα παραπάνω, νὰ ματρώσει προληπτικὰ τὴ συντροφιά, ὀδήγησε τὰ μέλη της σὲ διαμαρτυρίες, γιὰτὶ προτιμοῦσαν νοσταλγικὰ τὴν παλιὰ ἀνεπίσημη ἐλευθερία. Γι' αὐτὸ τήρησαν κάποια ἐχεμύθεια γιὰ τὶς συγκεντρώσεις τους καὶ ὀργάνωσαν παρασκηριακὰς συνεννοήσεις γιὰ τὴν εἴσοδο τῶν μελῶν στὴ συντροφιά. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ τακτικὴ ἐγινε ἄθελα ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἐπίσημη ἴδρυσή τῆς Ἀκαδημίας. Ἀκούσιος δηλαδὴ αἴτιος τῆς ἴδρυσης ἦταν ὁ Boisrobert (1592 - 1662), φίλος τοῦ Richelieu, πὸν νομίζοντας σὲ κάποια δεξίωση πὸς ἡ ἀποκάλυψη τῶν συγκεντρώσεων τῆς ἐλεύθερης συντροφιάς θὰ τὸν εὐχαριστοῦσε, ἔπεσε στὸ στόμα τοῦ λόκον. Ὁ Richelieu ἀνησύχησε τότε πραγματικὰ ἀλλὰ διπλωματικώτατα στὴν ἀρχὴ φάνηκε πὸς δὲν ἐπέμενε γιὰ τὴν ἴδρυσή τῆς Ἀκαδημίας. Σύντομα ὅμως οἱ ἐνδιαφερόμενοι κατάλαβαν πὸς ἡ πρότασις τοῦ Richelieu νὰ συγκεντρώσει τὴν παρέα σὲ μιὰ Ἀκαδημία θὰ γινόταν διαταγή, καὶ ἔτσι ὑποχώρησαν καὶ ἐκεῖνοι. Ἀποφασίζεται, λοιπόν, πὸς οἱ συγκεντρώσεις θὰ ἔπαιρναν τὴν ὀνομασίαν Académie Française καὶ πὸς δὲν θὰ εἶχε Πρόεδρο ἀλλὰ ἓνα διευθυντὴ, διεκπεραιωτὴ τῶν ὑποθέσεων της, ἓναν ἰσόβιο Γενικὸν Γραμματέα μετὰ ἐκλογήν στὴν τὴν τὴν, καὶ ἓναν βιβλιοφύλακα πὸν θὰ χρησίμευε καὶ γιὰ κλητήρας. Ἔτσι ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνουμε πὸς ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἰδρύθηκε ἄθελά της!

Μὲ τὴν ἴδρυσήν καὶ ἄλλων Γαλλικῶν Ἀκαδημιῶν μὲ διαφορετικούς σκοποὺς στὸ Παρίσι, ἡ Ἀκαδημία τῆς Γαλλίας ἐνσωματώθηκε στὸ *Institut* τῆς Γαλλίας πὸν περιέχει στὸ σύνολό του ἄλλες πέντε Ἀκαδημίαι, δηλαδή: δεύτερη τὴν Ἀκαδημία τῶν *Inscriptions et Belles Lettres* πὸν ἴδρυσεν ὁ Colbert στὰ 1663 καὶ ἀσχολεῖται μὲ ἀρχαιολογία καὶ ἱστορία, συγκεντρώνοντας 40 μέλη. Ἐς σημειωθεῖ ὅτι ἡ Ἀκαδημία αὐτὴ ἐπιλέγει τὰ ἐκθέματα στοὺς δημόσιους χώρους τῆς Γαλλίας! Τρίτη τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν, ἰδρυμένη στὰ 1666 πάλι ἀπὸ τὸν Colbert καὶ πὸν διαθέτει 150 μέλη καὶ δύο ἰσόβιους Γραμματεῖς. Τέταρτη τῶν Καλῶν Τεχνῶν πὸν ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Μαζαρίνο καὶ περιέχει 40 μέλη καὶ τέλος πέμπτη τὴν Ἀκαδημία τῶν Ἠθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν πὸν ἰδρύθηκε κατὰ τὴν Γαλλικὴ ἐπανάσταση στὰ 1795, μὲ 40 ἐπίσης μέλη.

Αὐτοὶ οἱ κανόνες καὶ ἡ ἀνάλογη ὀργάνωση ἐπικρατοῦν περιπτον καὶ ἰσχύουν μέχρι σήμερα. Πέρασαν ὅμως καὶ πολλὰς ἐξελίξεις. Ἡ Ναπολεόντεια Αὐτοκρατορία ἦταν ἐπόμενο νὰ ἐπέμβει σὲ πρόσωπα καὶ πράγματα πὸν ἀνήκουν ὅμως σὲ λεπτομέρειαι μὲ τοπικὴ σημασία. Πολλοὶ Ἀκαδημαϊκοὶ ἀπολύθηκαν καὶ ἀνάμεσα τοὺς ὁ Carnot, ὁ διάσημος μαθηματικὸς καὶ μέλος τῆς ἐπανάστασης ἀλλὰ καὶ βασιλοκτόνος. Στὴ θέση τοῦ ἐξελέγη ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης στὴν ἔδρα τῶν μηχανικῶν ὅταν ἦταν ἕπατος. Δυσκολίες ἀντιμετώπισε ἐπίσης ἡ Ἀκαδημία τὴν ἐποχὴ τοῦ Λουδοβίκου τοῦ 18ου. Μὲ τὴν ἐξέλιξη, κάθε Ἀκαδημία ἀπόκτησε γραφεῖο καὶ τμήματα ἢ τάξεις, ἀνάλογα μὲ τὶς ἐπιστῆμες πὸν ἀντιπροσωπεύονται. Δημιουργήθηκαν θέσεις προέδρων καὶ ἀντιπροέδρων κάθε Ἀκαδημίας μὲ ἐτήσιαι θητεῖαι καὶ μὲ μόνιμους Γενικοὺς Γραμματεῖς. Μόνον ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία διατηρεῖ τρίμηνη θητεία τοῦ προέδρου. Οἱ θέσεις αὐτὲς ἀφοροῦν κυρίως στὴ διεύθυνση τῶν συνεδριῶν, γιατί ἡ διοίκηση ἀνήκει στὸν Διευθυντὴ καὶ τὸν μόνιμο Γενικὸ Γραμματέα. Λειτουργοῦν ἐπίσης διάφοροι ἐπιτροπὲς διοικητικῆς καὶ οἰκονομικῆς σημασίας. Ὑποχρεωτικὲς εἶναι οἱ ἐβδομαδιαῖαι συνεδρίες καὶ μιὰ ἐπίσημη Ὀλομέλεια τὸ χρόνο ὅλων τῶν Ἀκαδημιῶν. Ὑπάρχει τέλος καὶ Γενικὸς Πρόεδρος τοῦ Ἰνστιτούτου. Παρ' ὅλας ὅμως τὶς προσπάθειές μου δὲν κατόρθωσα νὰ μάθω πότε συγκροτήθηκε τὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτούτο. Πληροφορήθηκα ὅμως ὅτι ὁ τίτλος "*Institut de France*" ἀναφέρεται γιὰ πρώτη φορὰ στὰ 1794, στὸ τέλος, δηλαδή, τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης. Εἶναι μᾶλλον Ναπολεόντειο κατασκεῦασμα.

Ἄλλοτε οἱ Ἀκαδημίαι καὶ ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐξέλεγαν τὰ μέλη τοὺς μὲ ἀπόλυτη ἐλευθερία καὶ χωρὶς ὑποβολὴ ὑποψηφιοτήτων. Σήμερα ἡ ὑποβολὴ ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ ἰσχύει καὶ ἡ κατ' εὐθείαν ἐκλογή χωρὶς ὑποψηφιοτήτα. Ἡ διαδικασία τῆς ἐκλογῆς διαφέρει σὲ κάθε Ἀκαδημία τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου. Οἱ περισσότερες ἀκολουθοῦν τὴν διαδικασία πὸν ἐφαρμόζει καὶ ἡ δική μας Ἀκαδη-

μία με ύποβολές ύποψηφιοτήτων, προτάσεις τών Τάξεων και έκλογή από τήν Ὀλομέλεια, με μυστική ψηφοφορία και απόλυτη πλειοψηφία. Οί κενούμενες έδρες παύουν να ύπάρχουν και ή αντικατάστασή τους γίνεται σύμφωνα με προτάσεις τών Τάξεων για επανίδρωση έδρων. Ὑστερα από τήν έκλογή χρειάζεται ή συγκατάθεση τοῦ Ὑπουργείου τών Πανεπιστημίων και επιβάλλεται ή επίσημη επίσκεψη τοῦ έκλεγμένου στόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας. Ἀκολουθεῖ ο εὐχαριστήριοις έναρκτηριοις λόγος πού πρέπει συνάμα να τιμήσει τόν προκάτοχο και ή απάντηση τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα. Χωρίς να προηγηθεῖ αὐτή ή διαδικασία ο έκλεγμένος δέν καλεῖται στίς συνεδρίες. Ὅσο για τὰ προσόντα τών μελῶν δέν ἀρκοῦν ή ἀτομική σοφία και οἱ τίτλοι τών ύποψηφίων, ἀλλά χρειάζεται και να παρουσιάζουν και κάποια ιδιαίτερη ἀκτινοβολία ή ιδιοφυία (*Génie*) πού δέν μπορεῖ να διασαφημιστεῖ απόλυτα.

Ἔτσι και σήμερα τὰ προσόντα δέν εἶναι καθορισμένα. Οἱ επιστημονικοὶ και καλλιτεχνικοὶ τίτλοι εἶναι βέβαια εὐπρόσδεκτοι ὄχι σάν σημαντικὲς προϋποθέσεις, ἀλλά σάν στοιχεῖα πού προάγουν τήν προσωπικότητα και τήν ἀκτινοβολία τοῦ ύποψηφίου. Στό κύρος και στήν κοινή ἀναγνώριση τῆς σημασίας τοῦ ἀτόμου, ἀποδίδεται τὸ περισσότερο βάρος. Τὸ «γνώθι σαυτὸν» ὑπῆρξε πάντοτε και παραμένει και σήμερα ἔννοια ἀμφισβητούμενη.

Πουθενὰ δέν ἀναφέρεται τίποτα σχετικὸ με τὸ φύλο τών ύποψηφίων. Τίς τελευταῖες ἡμέρες ή εἰδησεογραφία ἀναφέρει ὅτι ή κ. Μαργαρίτα Γιουρσενὰρ ἔγινε ἀκαδημαϊκὸς στίς 22 Ἰανουαρίου 1981 ὡς ή πρώτη από τὸ γυναικεῖο φύλο. Ὑπάρχουν πληροφορίες ὅτι ή έκλογή ἦταν θυελλώδης.

Ἐντούτοις στό εἰκονογραφημένο ἀναμνηστικὸ λεύκομα πού κυκλοφόρησε πρόσφατα ή Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἀπεικονίζεται ή *Elisabeth Vigée Lebrun*, ή διάσημη Γαλλίδα ζωγράφος πού γεννήθηκε στὰ 1755 και πέθανε 87 χρονῶν στὰ 1842, ὡς ή μοναδική («ἀκαδημαϊκὸς») στήν ἔποχή τοῦ Λουδοβίκου τοῦ 16ου ἀλλὰ και τῆς Ναπολεόντειας Ἀυτοκρατορίας ἕως στὰ 1805. Δυσκολίες θὰ προκάλεσε, φαντάζομαι, και στίς δύο περιπτώσεις ή ἀνάρτηση τοῦ ξίφους πού επιβάλλεται στή στολή τών Ἀκαδημαϊκῶν. Για τήν κ. Γιουρσενὰρ φαίνεται πὼς ἔχει ἀντικατασταθεῖ με χρυσὸ μετάλλιο ὄπον ἀπεικονίζεται τὸ γνωστότερο ἔργο της («Ἀναμνήσεις τοῦ Ἀδριανοῦ»). Στόν ἔντονο φιλελληνισμό της, πού τήν ὀδήγησε και στή μετάφραση τοῦ Καβάφη, συντέλεσε φαίνεται και ή ἐπιρροή τοῦ ἀείμνηστου ποιητῆ Ἀνδρέα Ἐμπειριόκου και τοῦ Κωνσταντίνου Δημαρᾶ πού τή γνώρισαν στό Παρίσι και τή συνώδεσαν στήν ἐπίσκεψή της στήν Ἑλλάδα.

Ἀρχικὸς σκοπὸς τῆς Ἀκαδημίας ἦταν τὸ ξεκαθάρισμα τῆς Γαλλικῆς Γλώσσας ἀπὸ τίς «ἀκαθαρσίες» (*Ordures*) πού εἶχαν εἰσβάλει ἀπὸ τὸ «στόμα τοῦ

λαοῦ) ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὶς σφαλереὲς συνήθειες τῆς Ἀδελφῆς, τὶς ἐκμεταλλεύσεις τῶν Κληρικῶν καὶ τῶν κακῶν συγγραφέων. Ὁ Chaelain (1595 - 1674) πρότεινε τὴ συγγραφή ἐνὸς Λεξικοῦ, μιᾶς Γραμματικῆς, μιᾶς Ρητορικῆς καὶ μιᾶς Ποιητικῆς ὥστε νὰ ἐξασφαλίξεται ἔτσι ἡ ἀγνότητα (pureté) τῆς Γλώσσας καὶ ἡ ἰκανότητά της γιὰ ὑψηλότερη ἐνγλωττία.

Εἶναι ὥστόσο παράξενο ὅτι τὸ ἰδρυτικὸ διάταγμα τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας εἶχε ὑπογραφεῖ ἀπὸ τὸν Λουδοβίκο ΙΔ' τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1635. Ἐπρεπε ὅμως νὰ ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὸ Κοινοβούλιον ποὺ ἔδειξε ἀναβλητικότητα καὶ μόνο μὲ τὴν παρέμβαση καὶ διαβεβαίωση τοῦ Richelieu πὼς ἡ Ἀκαδημία θὰ περιορίζεται στὸν πνευματικὸ μονάχα τομέα, κατορθώθηκε ἡ ἐγκριση τοῦ Κοινοβουλίου στὶς 1 Ἰανουαρίου 1637 ποὺ ἔτσι καθυστέρησε 2 χρόνια. Ὅσο γιὰ τὴ συμπλήρωση τῆς Ἀκαδημίας μὲ 40 μέλη, δὲν κατορθώθηκε στὰ 1635 νὰ ξεπεράσει τὰ 36 μέλη. Καὶ εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι παύθηκε ἀπὸ τὴν ὀλομέλεια ὁ Granier μὲ κατηγορία «ἐλλειψη λεπτότητας» (indelicatessen). Τὸ καταστατικὸ, δηλαδή, εἶχε προβλέψει τὴν περίπτωση ἀποπομπῆς ἀκαδημαϊκοῦ, πρᾶγμα ποὺ ἐπαναλήφθηκε στὴν περίπτωση τοῦ Furetiere (1619 - 1688), ἐπειδὴ ἀποπειράθηκε νὰ συναγωνιστεῖ στὰ 1684 τὸ λεξικὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Saint-Pierre ποὺ μίλησε μὲ ἀσθάδεια γιὰ τὸ βασιλιά. Ἔτσι ἡ συμπλήρωση τῶν 40 μελῶν κατορθώθηκε μόνο στὰ 1639. Στὸν ἴδιον χρόνον ὁ περιφημὸς κοσμήτορας τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς καὶ διάσημος φυσικὸς Denis Patin (1647 - 1712) εὐχαρίστησε γιὰ τὴν ἐκλογή του μὲ τόση ἐνγλωττία ὥστε ὁ εὐχαριστήριος αὐτὸς λόγος, μὲ ἀνταπάντηση ἀπὸ τὸν ἰσόβιον γραμματέα, ἔγιναν ἀπὸ τότε θεσμοί. Ἐντούτοις στὰ 1743 στὴν ἐκλογή τοῦ Marivaux (1688 - 1763) ὁ ἀρχιεπίσκοπος Laignet de Gercy ποὺ τὸν ὑποδέχθηκε, βεβαίωσε μὲ παρρησία τὸν συγγραφέα τῆς «ζωῆς τῆς Marianne» πὼς δὲν ἐξελέγη γιὰ τὶς ἰκανότητές του, ἀλλὰ γιὰ τὸ ἦθος, τὴν καλὴ καρδιά του καὶ τὸ χαρακτῆρα του! Ὁ Marivaux δυσανεστήθηκε τόσο πολὺ γιὰ τὴν ἀπροσδόκητη αἰτιολογία τῆς ἐκλογῆς του, χωρὶς νὰ ἀναφερθοῦν τὰ συγγραφικὰ του προσόντα, ὥστε ἀπὸ τότε ἀποφασίστηκε ὅτι οἱ λόγοι τῆς ὑποδοχῆς θὰ πρέπει νὰ ἐγκρίνονται πρωτύτερα ἀπὸ τὸ διεθυντὴ καὶ τὸν ἰσόβιον γραμματέα.

Ὡστόσο, τὸ λεξικὸ συμπληρώθηκε καὶ ἐκδόθηκε στὰ 1689, μὲ ἓνα ἐπίμετρο ὅπου περιέχονται οἱ εὐχαριστήριοι λόγοι τοῦ Boileau (1636 - 1711), La Fontaine (1665 - 1738), Bossuet (1627 - 1704), La Bruyère (1645 - 1656) καὶ μερικῶν ἄλλων. Ἄς σημειωθεῖ ὅμως ὅτι ἀνάμεσα στοὺς ἐκλεγμένους σὲ θέσεις μελῶν ποὺ ἀποβίωσαν, ἀναφέρεται καὶ ἓνας Μαρκήσιος De Coislín, ἡλικίας τότε 16 χρονῶν! Ἔτσι φαίνεται ἡ δύναμη τῆς ἐδνοιοκρατίας ἀπέναντι στὰ μεγάλα ὀνόματα τῶν ἐγγενῶν. Ὅσο γιὰ τὸ λεξικὸ, ὁ Pelisson εἶχε στὰ 1652 ἐκφράσει ἀμφιβολία ἂν

θά συμπληρωνόταν ποτέ! Ώστόσο, όπως αναφέρω παραπάνω, συμπληρώθηκε στα 1689, δηλαδή 50 χρόνια ύστερα από την αρχή της εργασίας!

Επίσης δημιουργήθηκαν διαφωνίες, όταν ο Richelieu επέβαλε στην Ἀκαδημία να εκφραστεί για τὸ *Cid*, τὸ περίφημο ἔργο τοῦ Corneille (1608 - 1684). Ἡ Ἀκαδημία ἀποφάνθηκε διπλωματικά, γιατί ὑπῆρχαν ἀντιρρήσεις, πὼς ὁ Corneille καλὰ ἔκανε νὰ γράφει τὸ ἔργο του, ἀλλὰ καὶ ὁ Scudery νὰ τὸ επικρίνει!

Στὴν ἐξέλιξή της ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία δὲν ἀπόφυγε τὶς ἀνοιχτὲς ἐπιθέσεις καὶ τὴν καντερὴ σάτιρα. Στὴν ἀρχὴ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς τοὺς ὀνόμαζαν «Ἀκαδημαϊστές». Ὁ Piron, σατιρικός ποιητὴς πὸν δὲν κατόρθωσε νὰ γίνῃ Ἀκαδημαϊκός, ἄφησε ἐντολὴ νὰ γραφεῖ στὸν τάφο του τὸ περίφημο: «Ἐνθάδε κεῖται ὁ Piron πὸν δὲν ὑπῆρξε τίποτα, οὔτε κὰν Ἀκαδημαϊκός!» Ὁ Cardachi ἔχει συλλέξει πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀνέκδοτα τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας πὸν κυκλοφοροῦν*.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας π.χ. χαριτωμένο εἶναι τὸ ἐπεισόδιο πὸν δημιουργήθηκε, ὅταν ἡ πλειοψηφία εἶχε προτείνει τὸ γράμμα τὰφ νὰ προσφέρεται σὰν σίγμα ὅταν ἀκολουθεῖ τὸ γιώτα, π.χ. station. Ἐνας σιωπηρὸς ὡς τότε Ἀκαδημαϊκὸς ζήτησε τὸ λόγο γιὰ νὰ πεῖ: «Messieurs vous me faites pitié», προφέροντας κακόηχα τὸ τὰφ σὰν σίγμα καὶ ἀποδείχνοντας ἔτσι τὴν ἐξαίρεση. Γιὰ τοῦτο ὁ κανόνας αὐτὸς ἀπορρίφθηκε.

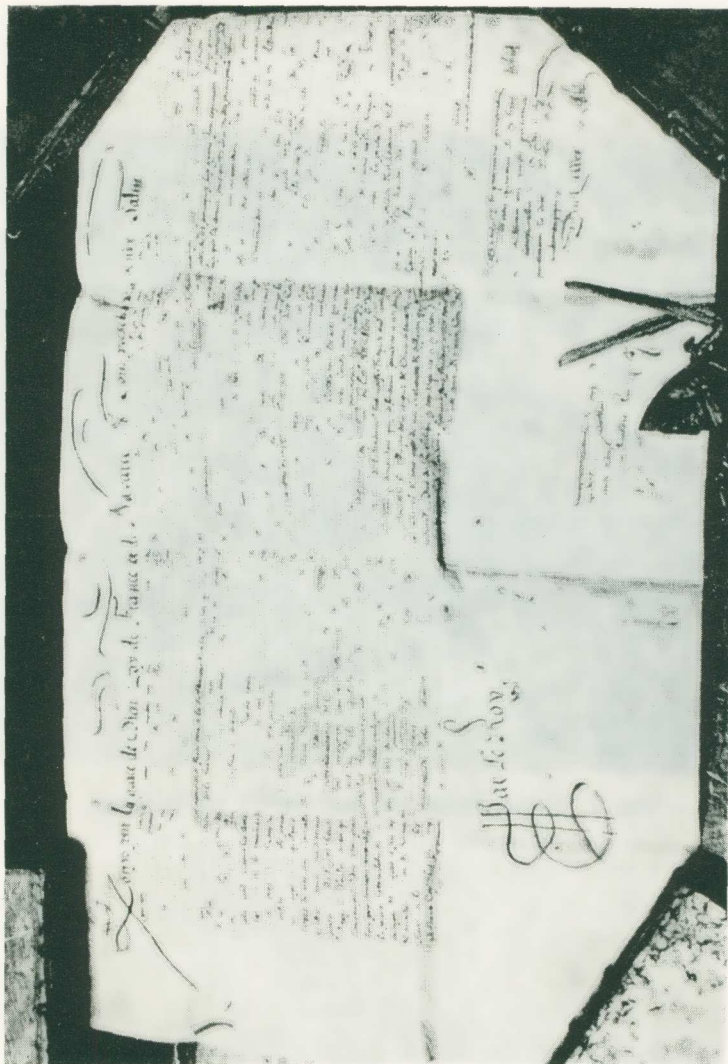
Ἐνα ἄλλο διασκεδαστικὸ περιστατικὸ δημιουργήθηκε ὅταν οἱ γνωστοὶ σατιρικοὶ συγγραφεῖς Flers et Calliauet ἀνέβασαν στὸ Παρίσι τὸ κανστικὸτατο γιὰ τὴν Ἀκαδημία ἔργο τους «Ἡ Πράσινη Στολή», πὸν εἶχε ἐπιβληθεῖ στοὺς ἀκαδημαϊκοὺς ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα μὲ σχέδια τοῦ ἀδερφοῦ του Λουκιανοῦ καὶ φέρεται μὲ ὑπερηφάνεια στὶς ἐπίσημες περιστάσεις καὶ σήμερα, μὲ κεντημένο πράσινο φράκο καὶ μὲ ξίφος. Οἱ ἄλλες Ἀκαδημίες τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου ἔχουν καθιερώσει τὴν ἴδια στολὴ μὲ χρῶμα καφέ.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ αναφέρω ἐδῶ περιληπτικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ ἕνα σχετικὸ ἄρθρο μου μὲ τίτλο τὴν «Πράσινη Στολή» στὴ Νέα Ἑστία τῆς 14-5-1974.

Εἶχε ἀναστατωθεῖ τὸ Παρίσι μὲ τὴ σάτιρα πὸν ἔφερε ἀπάνω στὴ σκηρὴ τὴν περίφημη Courole μὲ κανστικὸ ἀλλὰ ἀπρόσωπο ἐμπαιγμὸ γιὰ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς. Εἰδικὸς σκηρογράφος ἀντίγραψε γιὰ τὴ σκηρὴ τὴν Courole. Στὶς παραστάσεις παραβρέθηκαν πολλοὶ ἀκαδημαϊκοὶ ἀλλὰ δὲν ἀντίδρασαν παρὰ μόνον μὲ χαμόγελα.

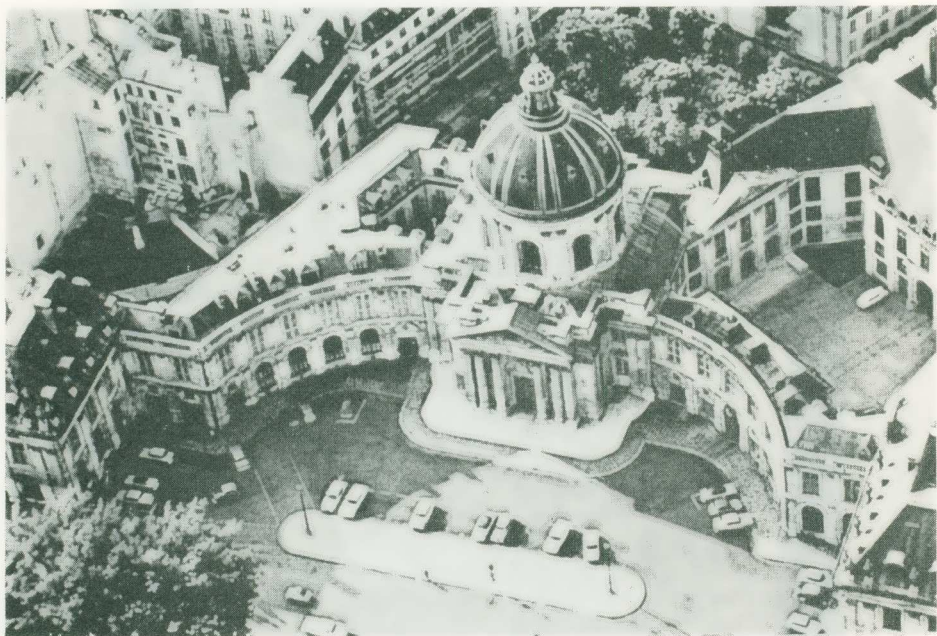
Λίγο ἀργότερα ὁμοῦς ὁ Flers (1872 - 1927), ψευδὸνυμο τοῦ Robert Pelievé de la Motte-Ango, δέχτηκε τὴν ἐκλογὴ του στὴν Ἀκαδημία καὶ ὄλο τὸ σκαν-

* Ἀκόμα καὶ τελευταῖα ὁ Jean Anouilh σατιρίζει ἀνελέητα καὶ κάπως χυδαῖα τὸν «Ἀκαδημαϊκὸ», πὸν φιλοξενεῖται στὴ σκηρὴ τοῦ Ἐθνικοῦ μας Θεάτρου αὐτὲς τὶς μέρες.

Εικ. 1. Το ιδρυτικό έγγραφο τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Εικ. 2. Γενική άποψη του Ίνστιτούτου της Γαλλίας.

Εικ. 3. Ἡ Βιβλιοθήκη πού δώρισε ὁ Μαζαρίνος,

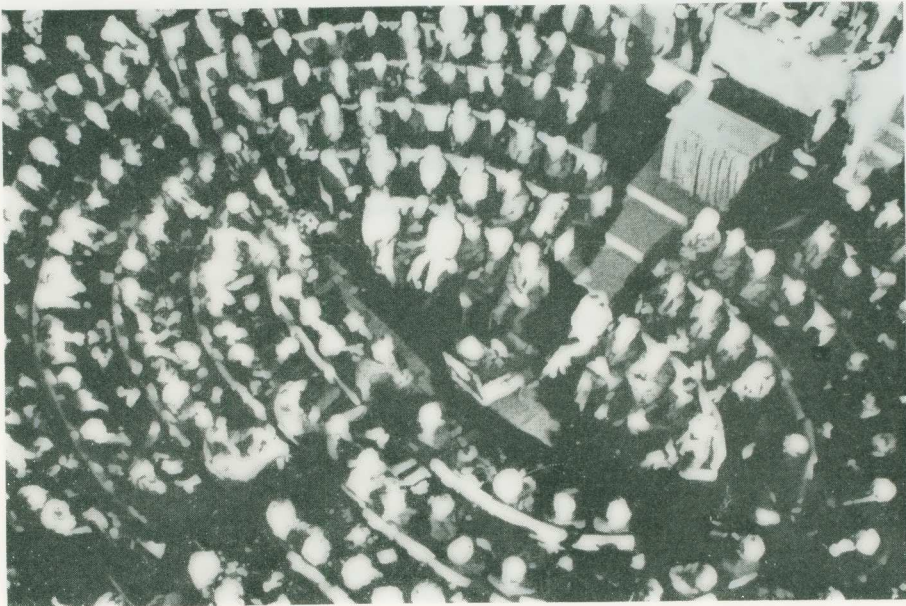

Εικ. 4. Διάδρομος τῆς Ἀκαδημίας.

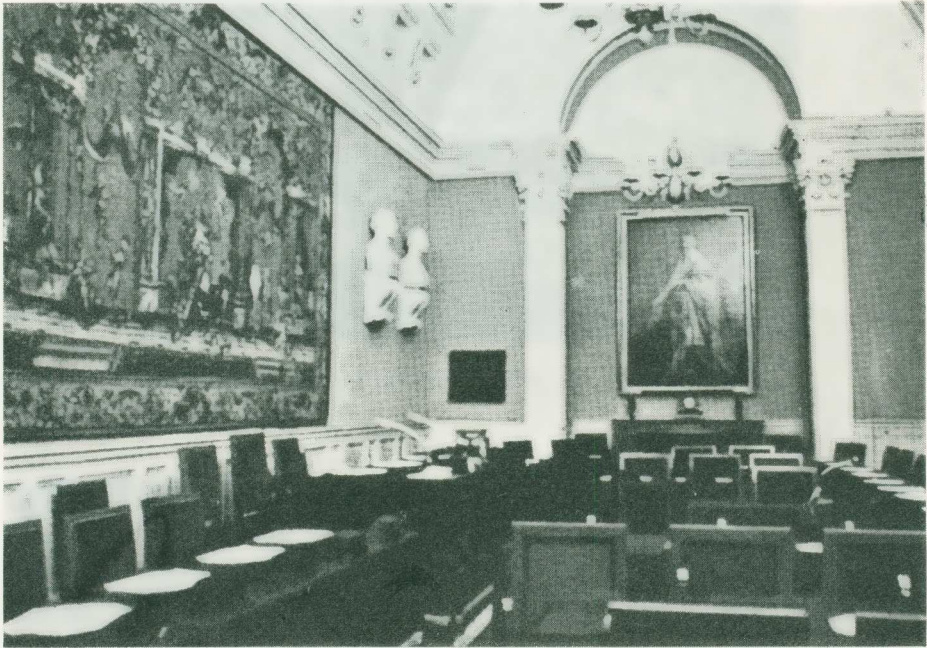

Εικ. 5. Αίθουσα συνεδριάσεων.

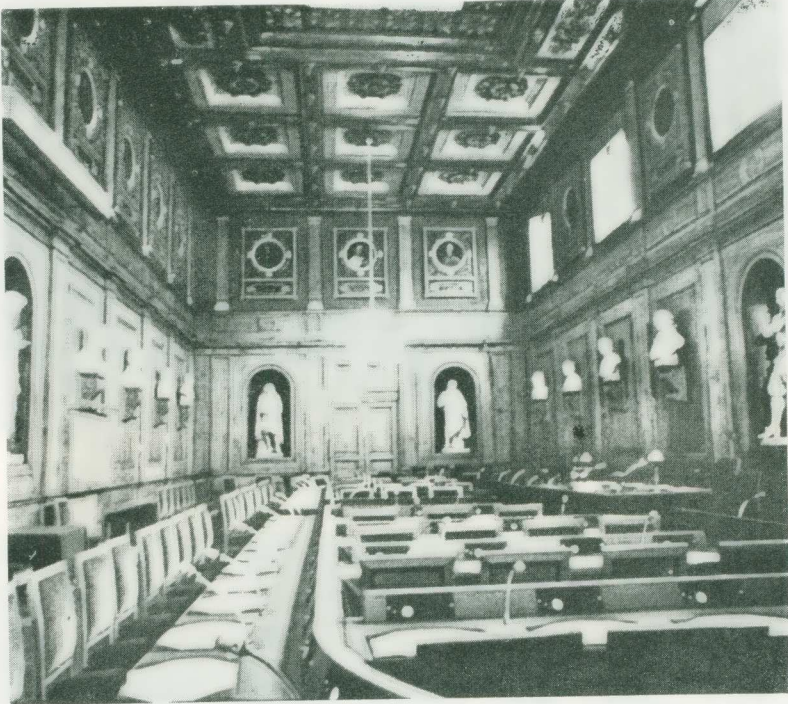
Εικ. 6. Ἡ Courole φωτογραφημένη ἀπὸ πάνω σὲ ὑποδοχή.

Εικ. 7. Αίθουσα συνεδριάσεων.

ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ.— ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Εικ. 8. Ἄλλη αἴθουσα συνεδριάσεων.

Είκ. 9 Ἐαδημαϊκοὶ σὲ μνημόσυνο.

Είκ. 10. Ἐπίσημη ἐμφάνιση Ἐαδημαϊκῶν.

Εικ. 11. Ἡ Elisabeth Vigée Lebrun μετὴν κόρη της.

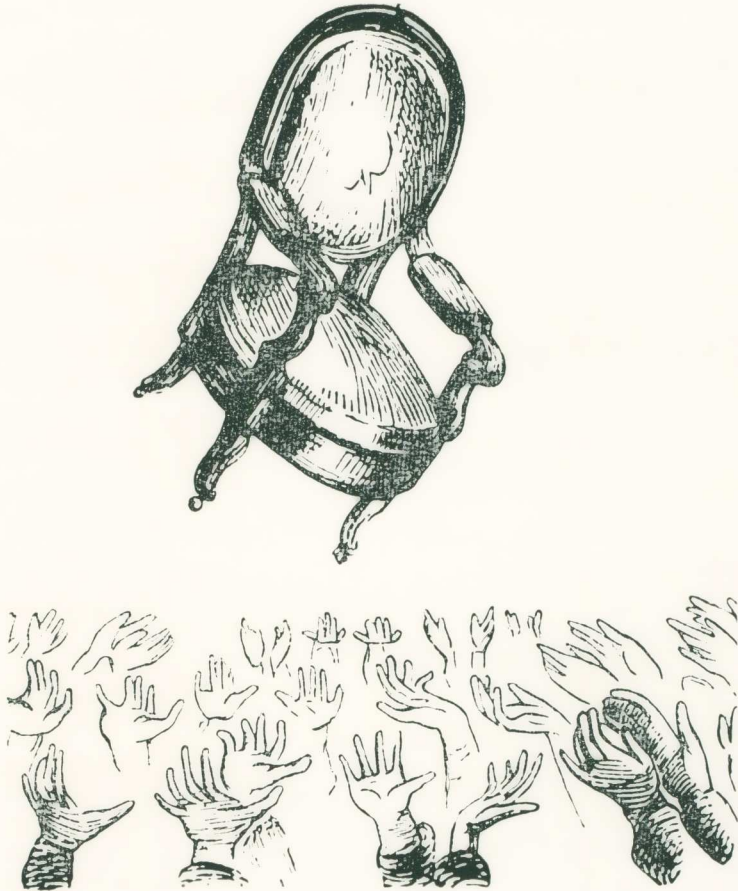

Είκ. 12. Ἡ κυρία Μαργαρίτα Γουρσενάρ με τὸν Ἀκαδημαϊκὸ κ. d'Ormeson.

ΝΙΚ. Κ. ΛΟΥΡΟΥ — ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Είκ. 13. Ὁ πολυπόθητος ἀκαδημαϊκὸς θῶκος.

δαλοθηρικό Παρίσι περίμενε νὰ μάθει τὸ πὼς ὕστερα ἀπὸ τὸ χλευασμὸ, θὰ εὐχαριστήσῃ καὶ πὼς θὰ ἀνταπαντήσῃ ὁ ἰσόβιος γραμματέας.

Μὲ πολλή σεμνότητα, ἀλλὰ καὶ κρομφή βέβαια στενοχώρια, ὁ *Flers* ἰσχυρίστηκε πὼς ἡ σάτιρα εἶχε σκοπὸ καὶ ἀποτέλεσμα ὄχι τὴν προσβολή ἀλλὰ τὴν ἐξύψωση καὶ τὸ σεβασμὸ τῆς Ἀκαδημίας πὸν ἄλλωστε ἔτρεξε νὰ παραστεῖ μὲ τοὺς εὐγενεῖς ἀντιπροσώπους τῆς στὴν παράσταση χωρὶς νὰ θυμώσουν, ἀλλὰ ἀντίθετα νὰ διασκεδάσουν δημοκρατικώτατα. Ὁ λόγος τοῦ *Flers* ἀνακούφισε τὴν Ἀκαδημία καὶ ἄρσσε στὸ κοινό.

Δυσκολότερη ὅμως ἦταν ἡ ἀνταποδοτικὴ ἀντιφώνηση τοῦ ἰσόβιου γραμματέα πὸν ἦταν τότε ὁ κριτικὸς *Doumic*. Μὲ τὴν εὐγλωττὴ εὐστροφία καὶ εὐγένεια πὸν χαρακτηρίζει τοὺς Γάλλους, ὁ *Doumic* ἄρχισε ἐξηγώντας τὴν κλασσικὴ προσφώνηση («Κύριε») πὸν ἐπιβάλλει ἡ παράδοση, ἀκόμα καὶ σὲ εὐγενεῖς τιτλούχους ἢ κρατικὲς προσωπικότητες. Καὶ συνεχίζει :

«Ὁ πρῶτος συνάδελφός σας λογοτέχνης πὸν συναντᾶτε, Κύριε, στὴν Ἀκαδημία, εἶμαι ἐγώ, ὁ κριτικὸς. Ἔτσι δὲν θὰ θιγεῖτε ἂν ἀναφέρω τὴ συνεργασία Σας μὲ τὸν ἀείμνηστο Καγιαβὲ (πὸν εἶχε πεθάνει πρὶν ἀπὸ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ *Flers*) καὶ ἂν μνημονεύσω ἓνα ἔξυπνο γράμμα πὸν σᾶς ἔγραψε κάποτε καὶ προσπάθησα νὰ τὸ μεταφέρω ἐδῶ».

«Σᾶς ἔγραψε λοιπὸν ὁ Καγιαβὲ “Ὅθι ἦταν εὐχάριστο ἂν ἀρχίζαμε νὰ *meilhachaleuyser*’ μαζί”. Ἡ λέξη εἶναι ἀνύπαρκτη καὶ πλαστή, ἀπὸ ἐκεῖνες πὸν εὐθυμολογοὶ ἐφευρίσκουν κάποτε γιὰ νὰ ἐκφράσουν κάτι πὸν δὲν ἐκφράζεται μὲ γνωστὲς λέξεις. Καὶ ἐξηγεῖται ὁ Καγιαβὲ στὸ γράμμα του», συνεχίζει ὁ *Doumic*.

«*Meilhachaleuyser*» σημαίνει νὰ κοιτάζει κανεὶς μιὰ γωνία τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴ γωνία τοῦ ματιοῦ του, ἀλλὰ καὶ μὲ ὕφος σκωπτικὸ, νὰ γελάει μὲ ὅ,τι ἀνακαλύπτει πὸν δὲν ἀξίζει νὰ τὸ κλάφουμε, ἀντίθετα ὅμως νὰ τὸ μεταχειριζόμεσθε γιὰ σύντομες διηγήσεις, διανθισμένες μὲ χίλιες δυὸ τρέλες. Μὲ πολλή δηλαδὴ ποικιλία, κάμποση παρατηρητικότητα, μὲ κέφι, μὲ ἀστεῖα, μὲ πειράγματα, λίγη λογικὴ, λίγη συγκίνηση, προνοητικότητα καὶ ἐπιείκεια, μὲ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ ἐμπαιγμοῦ καὶ ἓνα ἀδιόρθωτο ὑπόλειμμα ἀγνότητος. Καὶ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ συναθροισμένα, συναρμολογημένα μέσα σὲ μιὰ ἀκαταστασία πολὺ προσεγγμένη, γεννιέται τότε ἓνα μικρὸ πρᾶγμα ἐλαφρὸ, χαμογελαστὸ, λίγο διεφθαρμένο, λίγο κοροϊδευτικὸ καὶ λίγο τρυφερό... πὸν δὲν δημιουργεῖται παρὰ μόνο στὸ Παρίσι».

Ὡστόσο, ὁ *Doumic*, ἐνῶ μιλοῦσε ἀρκετὴ ὥρα, δὲν εἶχε ἀναφέρει τίποτα γιὰ τὴν παράσταση τῆς «Πράσινης Στολῆς». Τὸ ἀκροατήριον ἀνυπομονοῦσε καὶ ἀνησχοῦσε.

»Ἐπιτέλους ἀνάμεσα στὸν κατάλογο τῶν θεατρικῶν σας ἔργων πρέπει νὰ

ἀναφέρει»), λέει ὁ Doumic, «τὴν “Πράσινη Στολή”»), καὶ πρόσθεσε («πὸν μπορούμε ἄνετα νὰ τὴν συζητήσουμε σήμερα ἀφοῦ καὶ οἱ δύο μας τὴν φοροῦμε. Θελήσατε νὰ τὴν ἀναφέρετε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ὀμιλίας μας, μὲ πολὺ χιοῦμορ, ἀλλὰ καὶ μὲ κάποια στενοχώρια καὶ κάποιο φόβο. Ἦσυχᾶστε, Κύριε. Ἡ Ἀκαδημία ἔχει συνηθίσει. Μόλις εἶχε γεννηθεῖ στὰ 1635, ὁ Saint Evreumont τὴν γρονθοκόπησε μὲ τὸ ἔργο του “Ἡ κωμωδία τῶν Ἀκαδημιστῶν”, πὸν ἀσφαλῶς θὰ ὀνομαζόταν σήμερα “Ἡ Πράσινη Στολή”, ἂν ὑπῆρχε τέτοια στολή στὴν ἐποχὴ ἐκείνη! Ἐκεῖ μέσα βρίσκονται ὄλα τὰ συνηθισμένα ἀστεῖα γιὰ τὰ παρασκῆνια, τὶς ἐπισκέψεις τῶν ὑποψηφίων, τὶς συμπαραστάσεις τῶν φίλων καὶ Ἀκαδημαϊκῶν καὶ τὰ στοιχῆματα γιὰ τὶς προβλέψεις τῆς ἐκλογῆς καὶ τὰ κατοπινά. Τὰ ἴδια πράγματα ἰσχύουν ἐδῶ καὶ 300 χρόνια. Εἶναι πάντα διασκεδαστικά. Ἡ Ἀκαδημία ποτὲ δὲν μνησικακεῖ ἀπέναντι σὲ ὅσους τῆς δείχνουν “τέτοιο εἶδος σεβασμῶ” καὶ πάντα ξέρει πὼς θὰ ξανάρθει ἢ σειρὰ τῆς. “Ὅταν οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ παρακολουθοῦσαν τὴν παράσταση τῆς “Πράσινης Στολῆς”, μάντευαν, ὥστίσο, πὼς σχεδιάζεται ἓνα ἄλλο θεατρικὸ ἔργο, ἴσως λιγότερο διασκεδαστικὸ, πὸν θὰ μπορούσε νὰ ὀνομασθεῖ “Ἡ συνέχεια τῆς Πράσινης Στολῆς” (ἐννοεῖ τὴ σημερινὴ ὑποδοχὴ). “Ὅλα συμβαίνουν στὸ δευτέρου αὐτὸ ἔργο, ὅπως καὶ στὸ πρῶτο. Γίνονται ἐπισκέψεις καὶ ζητοῦνται συμπαραστάσεις. Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ ὑποψήφιου εἶναι καλὴ γιὰτὶ εἶναι συμπαθητικὸς καὶ διαθέτει πολὺν ταλέντο. Ἐκλέγεται, (ὄχι σὰν τὸν Β. Οὐγκώ, πὸν παρουσιάστηκε τέσσερις φορὲς γιὰ νὰ ἐκλεγεῖ), ἀλλὰ μὲ τὴν πρώτη ψηφοφορία καὶ χωρὶς συναγωνισμό, ὥστε δὲν χρειάστηκε πιά παρὰ ὁ ράφτης γιὰ νὰ παραγγελεῖ ἢ “Πράσινη Στολή”! Εἶναι καὶ αὐτὴ μιὰ κωμωδία ὅπως σᾶς ἀρέσουν νὰ τὶς γράφετε, εἶναι κομψή, εἶναι εὐγενικὴ, τελειώνει ὠραῖα καὶ παίζεται ἀπὸ τὸν συγγραφέα!

Καὶ ὁ Φλὲρ σκεπτόταν μήπως ἀκολούθησε κι αὐτὸς τὸν μυστηριώδη νόμο “τοῦ ἐγκληματία πὸν ξαναγυρίζει στὸν τόπο τοῦ ἐγκλήματος”»).

Νόμισα, κ. Πρόεδρε, πὼς μὲ τὴν ἀδειά σας θὰ ἦταν ἐνδιαφέρον νὰ ἀκουσθοῦν μέσα σ’ αὐτὴ τὴν αἴθουσα τὰ περιστατικὰ πὸν ὀδήγησαν στὴν ἴδρση καὶ τὴ λειτουργία τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, συγγενικῆς σὲ πολλὰ σημεῖα μὲ τὴ δική μας σὰν μακρῶς προμάμμη. Ἀλλὰ καὶ γιὰ κάποιο ἄλλο λόγο παρακινήθηκα στὴν ἱστορικὴ αὐτὴ ἀναδρομή.

Γιὰ νὰ πληροφορηθοῦμε ἐμεῖς οἱ πάντα ἔτοιμοι νὰ ἐπικρίνουμε τὰ πάντα “Ἕλληνες, πὼς πολλὰ παρόμοια ὅπως ἔλεγαν οἱ παλαιότεροι («συμβαίνουν καὶ εἰς Παρισίους»).